

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА НА НЕДЕЉУ НА ПО ТАБАКА. — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 40, А НА СТРАНУ 60 НОВ. МЕСЕЧНО. — ЗА ОГЛАСЕ
НАПЛАЋУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 НОВ. И 30 ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ.

ЂУЛИЋИ УВЕОЦИ.

У ГОРИ.

Листај, горо, листала
Тужнима рад лека!
Блистај, зоро, блистала
Овако до века!

Шапћи луже танани,
Мири, липо, мири,
А лахоре лагани
Ти јој мириш шири!

Лечи, теши до века
Све болане груди,
Које беже од света
И од браће људи!

Прижељкујте у гори
Славујићи нујни,
Жубориде, жубори
Поточићу бујни!

Остај тако марљива
И за дочек спремна,
Остај тако дарљива
Самоћо мелемна!

Ј. Ј.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

Извештај привремене управе о српској народној позоришној дружини.

(Свршетак.)

Сада дакле, кад ти сви по дужем искуству виде, да у позоришном свету не може све тако бити, као што су то они себи замислили; кад виде, да не могу достићи својих узора: то онда постају незадовољнији и раздражљивији него други људи. Ту раздражљивост потпомаже још и то, што разноврсне глумачке природе долазе често у сукоб и с најчеститијом, најправеднијом, највештијом и најразборитијом управом само с тога, што управа не ће онако да ради, као што би то сваки од њих хтео, ма да иначе поступа са сваким глумцем онако, како је чија природа. Па где је тај управитељ, који би могао одговорити потпуно свему томе? Па све да је и други Прометеј опет би имао доста невоље, да испуни све те захеве!

Но тој непрекидној раздражљивости живаца ваља дакле пресуђивати глумце. То је обележје свакога глумца. Сада још кад се узме, да глумци приказују на позорници људске страсти и афекте, да морају на позорници већином у неком узбуђеном стању бити и да су по томе и много наглији и жешћи него други људи: то се лако може протумачити, за што се не могу глумци да слажу ван позорнице, и за што не живе такав живот као и други људи. Живот глумачки не може се пресуђивати по правилима нашег свакидашњег живота.

Тиме се не ће то да каже, да глумац може радити што му је воља. Шта више ми тражимо и од глумца, да се влада онако као што то чине и други изображени људи, који хоће да живе у свету а са светом. Али свакако се мора допу-

стити, да се више пута не пресуђује по правди и правници живот глумачки, који је, као мало који други, подвргнут свакој јавној критици. С тога ваља у пресуђивању глумаца и њиховог живота увек праву меру употребити, па ће одмах сами по себи ућутати многи и многи приговори.

Завршујући овај извештај управа се нада,

да ће наш народ и знати и хтети и у овим тешким временима одржати своје позориште, а управа ће с највећим пожртвовањем и одушевљењем као и до сада увек радити на томе, да се овај народни завод што више приближи своје задатку и да се вредним и достојним покаже народне потпоре и потпомагања!

ЛИСТОВИ О ПОЗОРИШТУ.

Ево ме, да ти по свом обећању јавим, што сам у Бечу видио, чуо, искусио. Али те унапред молим, да се многоме не надаш, ма да ћу гледати, да ти ипак све кажем, што је вредно говора и што ће те занимати.

Кад сам 10. јула о. г. после подне у Беч стигао, одмах сам похитао да разгледам, где се шта представља у позориштима тога вечера. На моју радост паде ми у очи оглас: „Ромео и Јулија.“ Тај се комад представљао у бечком варошком позоришту, којим управља чувени стручњак Х. Лаубе. Кад сам ступио у позориште, очи су ми засенуле од лепоте. Већ по спољашности можеш ту судити какав влада у њему укус. Позориште је тако удешено, да сваки гледалац има своју засебну столицу, тако, да онај, који плати 15 ф. за дожу, и онај, који плати 50 новч. за галерију, да свако од њих има исти преглед над позорницом и исто тако добро чује. Вентилација је тако мајсторски удешена, да не осећаш ни при дупком пуној кући (која мимогред речено 4.300 фор. доноси) ни најмање врућине. Али како да и буде врућине, кад ни један пламен не гори, већ је у просторијама гледишта тако удешено, да само рефлексе од светлости пада на гледаоце, врућина се пак апсорбује. Стари начин, да на позорници светли плински пламен у стакленим цилиндерима, укинута је. Пламен гори овде просто, али се над њим налази мали цилиндар, који одводи врућину, те тако остаје на позорници само светлост, врућина пак одлази на поље.

Шта да ти пишем о представи? Глумци, ма и најслабији, знају што говоре и о чему се ради. Али како да и не знају, кад ни један већи комад не дође на позориште, а да не прође најмање осам проба. Па какве су то пробе! Ти добро познајеш Стракоша. Кад се који комад раздели, сваки глумац, почевши од Роберта (који има 12.000 фор. плате на годину), па до последњег,

мора к њему с улогом, да види, да ли је глумац схватио улогу. Ако није, а он му је тумачи. Он учи како ваља декламовати и како се ваља кретати. За тим тек долази читаћа проба. Ту Лаубе почиње свој посао. Он теше, гладн, и то начином, који све усхићује. После осам проба долази представа. Ако се догоди, да представа није добро пошла за руком, онда се комад одложи на месец дана, а за то се време увек држе пробе све догле, док се Лаубе не увери, да је доста. На тај начин да како изобразују сеи усавршују се глумци. Ма и воље је у њих неисцрпне за рад и напор.

Сама представа „Ромеја и Јулије“ утицала је на мене онако, као што се представљала, а представљала се са студијом. Ту си могао опазити, да је то „драматична студија“ а не „драматични ефектхашерај“, те се тако и догађа, да се многим гледаоцима, који долазе из провинције, таква представа не свиди, јер их оставља хладне. Али да се мало размисле, те да са разборним судом и трезним проматрањем прате течај представе, уверили би се, да је та представа великога и труда и напора морала стати и управу и глумце, и то већег напора, него ли онаква представа, у којој глумац и грло издере и руке си скида. Да како да се глумци често равнају по публици. Наш свет обично не ће да умуже; он захтева непосредна утиска на душу и ум, па су тако глумци често и присиљени, да на тај начин и представљају. Тешко би било у нас оцу Лаврентији у „Ромеју и Јулији“, кад би се усудио на позорници умовати, рефлектовати и поучавати, (а тако је писано); он мора „продрети“, то јест стећи пљесак, а на који начин, то је глумчева ствар. И тако се види, да публика може силно утицати на изобраење глумаца.

Шта сам за време те представе најглавнијег приметно, то је, да је декламација у стракошевој школи реална. Није она растегнута, патети-

чна, већ се више приближује природи. Али о томе ћу касније опширније писати.

Ромеја представљаше Роберт. Мој суд о њему није најбољи, или боље да кажем, ја му много не верујем. Он се од истине и природе за време представе све више и више удаљавао. Јулију представљаше нека Бланд. Она ми се веома допала, наравно као глумица, али то ће те мање занимати него уређење позоришта.

Лаубе је своје позориште тако удесио, да су све промене створене. Механизам, којим се те промене стварају, није бог зна како велик, али се ипште вештих људи, а то је, што у нас нема. Код нас обично ти људи не знају ни читати ни писати. На сваком добро уређеном позоришту узимају се за ту цел људи, који су и сами онако мали техници, шта више тако звани „машинен-мајстер“ и мора бити техник.

Та већи део представе зависи од таквих људи. Узми мало на ум наше људе. Шта је узрок да код нас у Загребу представе дуго трају? Непрактичност људи, који су забављени наменштањем позорнице. Док му се само протумачи што се жели, прође цели век, па и онда тек намести погрешно. Сад дај руши на гради из нова. Ту настане на позорници права забуна. Трка и штропот радника заглаши све. Узрок је свему томе невештина читању и писању, простота и глупост. Нашим позоришним управама међем на душу дакле, да набаве веште људе, а таквих има доста у свету, само их ваља мало боље плаћаћати. Кад сам гледао течај представа код Лауба

на позорници, морао сам се дивити. Ту нема вибе, дарме, ту се не трчи овамо онамо, па ипак све се то тако вешто и окретно ради. Код нас ћеш чути увек приговоре: „Хе, тамо је велика машинерија.“ Али ти приговори нису темељити. И код нас би се могло исто тако удесити, само кад би било томе вештих радника. Ако на пример која врата не стоје добро, или ако је која кућа мало истрошена, то одмах поправи позоришни мајстор и без знања управитељевог или редитељевог. Међу тим не треба мислити, да су и ти људи у Бечу грофовски плаћени. На пример у лаубовом позоришту има „машиненмајстор“ 140 фор. на месец и стан, али за то се стара за све што треба за позорницу. Па зар је то много? После сваке представе морају радници позоришни цело позориште, то јест гледалиште, за то приређеним сукном да покрију. Тим се постигне, да се не кваре седишта и ложе.

Радници су одговорни за сваки неред, који се догађа за време представе, и казне се новчаном глобом за најмањи преступак немилнице. Али за то и влада блажен ред и представе се свршују окретно и брзо, и то, понављам, без машинерије. За то велим и опет, набављајмо вештих људи, ако хоћемо у позоришту реда.

У лаубовом позоришту нашао сам свога некадашњег учитеља Јулија Финдајзна, који је као глумац и економички редитељ ангажован са 4000 ф. на годину. Њему имам захвалити, што ме је представио Лаубу, и што сам се упознао са просторијама и стројевима тога позоришта.

(Наставиће се.)

❧ Д И С Т И Њ И. ❧

П О З О Р И Ш Т Е.

* (Народно позориште у Загребу.) 9. децембра о. г. певала се први пут хрватски вердијева опера „Риголето.“ Све је било лепо и добро се певало. Особиту похвалу заслужују зборови, који су изврсно решили свој задатак. „Vienas“ замера управи, што је дала штампати либрето а није га поправила. Н. пр. „Моје жудиње намишљај! (!) страшна је несмислица. „La donna e mobile qual piuma al vento,“ преведено је: „Жена је лукава — ко перјејења“ (!) опет ужасни несмисао. Либрето не треба да буде класичан, али ипак би ваљало позвати да не излази којешта на свет.

* (Илма Мурска.) Управа дворске опере у Бечу хтела је да ангажује за исту оперу нашу земљакињу, а славну певачицу Илму Мурску, да би опера опет стекла „брилантно-колоратурну“ певачицу. Али на жалост бечлијама није било од целе ствари ништа, јер уметница није искала ни мање ни више, него 40.000 фор. а. вр. и три месеца одмора.

* (Највећи приход у бечкој опери.) Од кад је у Бечу дворскога позоришта за опере, највећи је приход донела опера „Дон Хуан,“ која је певана у корист глумачког панзионог фонда. Приход од те представе изнео је 5.166 ф.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

2. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ. 1.

У НОВОМЕ САДУ У СУБОТУ 8. ДЕЦЕМБРА 1873.

ПРВИ ПУТ:

ЉУБАВНО НИСМО.

Шаљива игра у једној радњи, од к. трифковића.

О С О Б Е:

Васа Видић, лечник Сајевић	Лаза Дражић, адвокат Недељковић.
Марија, његова жена Ј. Сајевићка.	Софија, његова жена Ј. Поповићева.
Евица, његова сестра Л. Хаџићева.	Јован, видићев слуга Добриновић.
Милан, евичин љубавник Лукић.	

Збива се у видићевој кући у Новоме Саду.

ПРЕ ТОГА:

МИЛО ЗА ДРАГО.

Шаља у 1. радњи, посрбио к. трифковић.

О С О Б Е:

Чолићка, удовица Д. Ружићка.	Софка, собарица чолићкина Л. Хаџићева.
Милан Лазич, адвокат Недељковић.	Слуга Соколовић.

Збива се у Новоме Саду у чолићкиној кући.

А У ПОЧЕТКУ:

ШОЉА ТЕЈА.

Шаљива игра у 1 радњи, с француског превео г. гершић.

О С О Б Е:

Барон Виљдељ Марковић.	Камуфле Сајевић.
Бароница Ј. Маринковићка.	Јован, баронов слуга Лукић.

Збива се у Паризу у кући барона Виљдеља.

Улазнице се продају у писарници позоришној (стану матичином) од 9—12 пре подне и од 3—5 сахата после подне, а после на каси.

Поштовани претплатници умољавају се, да би изволели исплатити први део своје претплате или у трговини браће Поповића или у вече на каси.

ВОЛУЈУ: М. СУВОТИЋ, Н. РАШИЋ, Д. РУЖИЋ, Љ. ЗОРИЋЕВА.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 9 И ПО САХАТА.